

Naročnina

Dnevna izdaja
za državo SHS
mesečno 20 Din
polletno 120 Din
celoletno 240 Din
za inozemstvo
mesečno 35 Din
Nedeljska izdaja
celoletno v Jugoslaviji 120 Din, za inozemstvo 140 Din

SLOVENEK

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Rokopisi se ne vračajo, ne frankirana
pisma se ne sprejemajo. Uredništvo
telefon št. 2030, upravnštvo št. 2328

Političen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6. Čekovni račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.347 za inostranstvo, Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Cene oglasov
Istoip. peti vrsta
maloglasni po 1:30
in 2 D, večji oglaš
nad 45 mm višine
po 3 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
a Pri večjem c
naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj
razen pondeljke in
dneva po prežniku

Delo in hujskarija

Nad vse razveseljiva in poučna je bila večerajšnja seja ljubljanske oblasne skupščine. Razveseljiva, ker je dokazala, da je večina v ljubljanski oblasni skupščini krepko prišla za delo in da razvija na vsej fronti nad vse uspešno delovanje, poučna pa, ker je jasno pokazala razliko med delom večine in postopanjem opozicije. Kar je prvi delo, to je drugi hujskarija, ki pa zasluži tem ostrejšo obsodbo, ker je bila združena z nezaslišano žalitvijo skupščine in njenih članov ki so zastopniki poštenega slovenskega naroda. Ta razlika med delom večine in hujskarijo opozicije je tako vidna in tako prijemljiva, da ne bo tudi brez upliva za razvoj političnega življenja v Sloveniji. Kajti danes smo se že rešili dobe, v kateri je cvetelo hujskaštvo in v kateri so imeli vprijeti glavno besedo, danes smo že v dobi dela in ustvarjanja, ko ni več za vprijet mesta, temveč le za vestne in dobre delavce.

In da ima takšne delavce v svoji sredi večina v ljubljanski oblasni skupščini je sijajno dokazalo poročilo predsedništva dr. Natlačena. Ena sama aktivna bilanca na vseh poljih je bilo to poročilo. 800.000 Din za zgradbo novih šol, 400.000 je še pripravljenih in ta namen, preko 10 milijonov za bolnice, nad 4 milijone za ceste, 300.000 za nove hleve, 300.000 za zadružništvo, 130.000 za mlekarstvo, skoraj 100.000 za gasilce in milijon za zgradbo stanovanjskih hiš itd., povsod je delavna roka oblasnega odbora skrbela za procvit, povsod je pravo umevanje dela za narod dvigalo slovensko gospodarstvo. Slovenski davkoplačevalec vidi, da za oblast izdani denar ni izgubljen, temveč da donša lepe obresti, da gre ves nazaj med narod, ustvarjajoč pri tem nove dobrine.

V zadoščenje in v ponos je zato Slovincem poročilo o delovanju oblasnega odbora, kar je nov dokaz, da Slovenci hočemo in tudi znamo delati. Kjer je bilo treba podpreti produktivno stvar, vedno je bila ta pomoč oblasnega odbora, kjer pa je nastala nevarnost, da zavede prevelika želja po zabavi narod v zapravljanje, je skrbel oblasni odbor s preventivnimi davki, da se ta nevarnost odstrani. Ti preventivni davki morda marsikomu niso bili po volji, toda baš to štejemo večini oblasne skupščine v dobro, da na ljubo popularnosti ni odstopila niti najmanje od svoje pravilno začrtane poti.

Ko je še skupščina bila pod vtisom pozitivnega poročila o izvršenem delu oblasti, pa je nastopila opozicija s svojim predlogom. In nastopila je tako, da se je čisto diskvalificirala in da se je razgalila do gola. Ne delo oblasti za povzdigo kmetijstva, ne njena skrb za procvit šolstva in gospodarstva, ne velikanski uspehi za izboljšanje naših cest, ji niso bili mar, temveč na srcu ji je bila samo politična demonstracija. Besedilo njihovega predloga, še bolj pa nezaslišana žalitev skupščine, oboje je nedvomno razkrilo namen opozicijskega predloga. Hujskati za vsako ceno in kovati iz žalostnega umora Račičevih žrtev strankarski kapital. Da bi pa bil ta namen tem lažje dosežen, je bil famozni predlog opozicije stiliziran tako, da ga nobena resna stranka ni mogla sprejeti. Baš to pa so predlagatelji hoteli, da bi mogli tudi po deželi ponavljati svojo nezaslišano žalitev in hlinavsko vzkliskati: »Glejte jih, kakšni so! Punišo Račiča zagovarjajo, ker nočejo obsoditi skupščinskega umora!« Tako so računali, pa čeprav jim je znano, da je tudi SLS ta umor odločno obsodila in čeprav vedo, da je bil aretirani Puniša Račič na povelje šefa SLS in to v času, ko skupščina poslanca-morilca še ni izročila!

Zato pa je skupščinska večina, ko je na to nezaslišano žalitev odgovorila, kakor treba, varovala tudi ugled slovenskega imena. Enkrat za vselej je treba onemogočiti v slovenskem političnem življenju takšne špekulacije in tudi političen boj se mora voditi pri nas v dostojnih oblikah, kakršen je primeren slovesu slovenskega imena.

Včerajšnja seja obl. skupščine je dokazala, da si hoče pridobiti večina zaupanje naroda z delom, opozicija pa s hujskarijo. To razliko treba poudariti, ker pove vse. In to nam je v zadoščenje, ker vemo, da smo na pravi poti.

Volitve v Pokoinski zavod

Včeraj je bil sklenjen dogovor med organizacijami in strankami, po katerem se vložne enotne liste v skupini delodajalcev in delojemalcev. Za vsakega somišljenika SLS je ta dogovor obvezen.

Stavke končane

Na večerajšnji seji rudarskega delavstva v ostravsko-karvinskem revirju je bil sprejet kompromisni predlog vlade.

Pribičević postal republikanec

Belgrad, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Toliko napovedovana Alba Julia se je končala v znaku velikega banketa in govorov Pribičevića in Mačka, katerega govoru sta še mnogo poslabšala položaj v KDK. Ta shod v Sisku je predvsem pokazal sledeče: 1. Da je pri tej Albi Julii pomagal industrialec Teslić, ki je javno dokazal, da je podpornik SDS. 2. Govori niso iznenadili, razen da sta oba govornika udarjala na republikanske strune. Dotični del govora ne moremo priobčiti, ker bi bili zaplenjeni.

To Pribičevićovo republikanstvo se tolmači na ta način, da se Pribičević jezi, ker se ni izpolnila njegova prošnja, da bi ga potegnili iz blata, v katerega je zabredel po lastni krivdi. Pribičević pozablja, da je naša država parlamentarna in da more samo na parlamentarnih tleh priti do svojega cilja, če ga sploh ima, in če so njegovi cilji uresničljivi.

Glavni govorniki dr. Pernar, Pribičević in dr. Maček so govorili tudi o žalostnem dogodku 20. junija. Zanimivo je, da se ravno ti ljudje, ki so najbolj kričali in ki so gnali Stjepana Radića v usodo, pričeli ponovno govoriti o tem dogodku, o katerem bi oni imeli največ vzroka, da o njem ne govorijo, ker je tu moralni krivec za ta dogodek.

Vsa Alba Julia z napovedanimi stotisoči udeležencev je izostala. »Pravda« poroča, da je bilo vsega skupaj 10.000 ljudi. Drugo časopisje pa poroča, da je bilo največ 20.000. Časopisje KDK samo pa govori le o 50.000. Pa tudi sicer je bilo razpoloženje, kakor pripovedujejo udeleženci, zelo klavrno in nameravano ponovno podžiganje borbenosti v vrstah KDK se ni doseglo. Belgrad je lahko kvitiral to Albo Julio kakor tudi prebivalstvo, ki se je po zborovanju mirno razšlo, ne da bi se udeležilo slavlja Teslića.

Sisek ni bil napovedani Sisek

Zagreb, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Včerajšnja skupščina KDK, ki bi imela biti po pisanju časopisja KDK nekaka Alba Julia, ni bila zdaleka tisto, kar so vodje te stranke pričakovali. Pred zborovanjem je zagrebška »Riječ« pisala, da se bo te skupščine udeležilo najmanj 100 tisoč ljudi. V poročilih pa priznavajo, da jih je bilo okrog 50.000, čeprav je to število za polovico pretirano. Če izvajamo tiste, ki so bili v Sisku poslovno ali pa iz radovednosti, lahko mirno rečemo, da to število ni znašalo nad 25.000. Čeprav so vse organizacije, posebej zagrebška, o kateri trdi, da je štela 6000 udeležencev, povečale število svojih udeležencev, je vendar vaš dopisnik zvedel, da se je na zagrebškem kolodvoru izdalo vsega za udeležence v Sisku 1459 kart, izvemši seveda tiste, ki niso šli na shod. Tako je moralo v Sisku ostati nad 20 vagonov, ki so bili naročeni, pa niso imeli nikogar voziti.

Skupščina je potekla v redu brez incidentov, razen na enem mestu dr. Mačkovega govora, ki je izjavil, da se je štiri mesece čakalo na sklep odločujočih činiteljev, pa se ni ničesar sklenilo. Sedaj preostajata sklep in iniciativa ljudstvu.

V političnih krogih so opazili velike razlike med govoroma Pribičevića in dr. Mačka. Dr. Maček, posebno pa dr. Pernar, zahtevata

svobodno Hrvatsko, ki bo le v osebni zvezi s Srbijo in ne bi imela z njo ničesar drugega skupnega razen vojaštva in zunanje politike. Pribičević pa je naglašal posebno narodno edinstvo. Pozornost je vzbudilo, da je Pribičević zagrozil, da ako ne bo šlo mirnim putem, da bo KDK se poslužila nezakonitih sredstev. Posebno pozornost je vzbudilo, da so radičevci naglašali, da se nikoli ne bodo vrnili v Belgrad. Pribičević pa je poudarjal, da ni govora, da bi KDK šla v to narodno skupščino.

Narodni val je priobčil članek, ki po svoji vsebini jasno govori, da radičevci ne samo ne mislijo na sodelovanje s srbijanskimi strankami, ampak da si prizadevajo, da Hrvače odvrnejo sploh od Belgrada. Ta pisava »Narodnega vala« je ostro odjeknila med pristaši HSS, ki so mnenja, da se s takim pisanjem nikomur ne koristi, marveč da se zapirajo vrata in ustvarja za hrvatski narod nemogoč položaj.

Zakaj je odpotoval Trumbić. V Zagrebu je vzbudil veliko senzacijo nenadni odhod dr. Trumbića v inozemstvo. V krogih HFSS se smatra, da je Trumbić zato odpotoval v inozemstvo, da se ne udeleži zborovanja v Sisku, ker se noče javno udeležiti shoda s Pribičevićem. Vodstvo KDK lansira vest, da je odpotoval v političnem poslanstvu KDK.

Hrvatje naj povedo, kaj hočejo

Dunaj, 22. okt. (Tel. »Slov.«) »Neue Freie Presse« objavlja razgovor svojega beograjskega dopisnika z gosp. ministrskim predsednikom dr. Korošcem. Dopisnik se je razgovarjal z g. predsednikom o dogodkih, ko je šla stara monarhija nasproti propadu in o problemih Jugoslavije. Dr. Korošec je priznal, da situacija pri nas ni ravno razočarala in da so dogodki dne 20. junija poosttrili nasprotstva med Srbi in Hrvati ter vlado in opozicijo. Vendar pa ni povoda, da bi bili pesimisti. V vsej državi vlada mir. Državlani se ukvarjajo s svojim gospodarstvom in davki se redno plačujejo. O KDK je mnenja, da je težko pričakovati, da bi se kmalu vrnili v narodno skupščino. Treba je časa, da se položaj razčisti in ozračje pomiri. Bojko, proglašen od strani KDK, ni prišel do zaželenega uspeha. Tudi hrvatski gospodarski krogi so se udeležili gospodarskih posvetovanj v Belgradu. Dr. Korošec je nadalje poudarjal, da je njegova vlada vlada pravljivosti in izravnave. Ponovno je naglasil, da je vsa javnost obsodila zločin Puniše Račiča, kakor tudi da vsak patriot želi, da pride do notranjega miru. Seveda je najprej treba vedeti, kaj pravzaprav Hrvatje hočejo. Kakor hitro bodo utavili konkretne zahteve in se odrekli dosedanjemu odklonilnemu stališču, bo pot do notranjega miru prostesja. Ta cilj doseči, je naloga sedanje vlade.

Zakaj ne gre naša delegacija v Prago

Belgrad, 22. oktobra. (Tel. »Slov.«) Z ozirom na vesti, zakaj ni naša parlamentarna delegacija odpotovala v Čehoslovaško, je dr. Sečurov izjavil sledeče:

»Naša delegacija ne bo odpotovala v Prago, ker se niso pripravili dela v odboru, niti v kulturnem, niti v gospodarskem odseku.

Razen tega se v Pragi nahaja trgovinska delegacija, ki tam vodi pogajanja za sklenitev trgovinske pogodbe. Zato bi bilo sedaj nepotrebnost pošiljati tja parlamentarno delegacijo, da razpravlja o vprašanju, dokler se ta pogajanja ne končajo. Razen tega so sedaj občinske volitve v Bosni in Hercegovini. Prav tako pa se vrše občinske volitve tudi v Čehoslovaški. Če bi šla naša delegacija v Prago, bi sodelovala pri paradi, ne bi pa nič sklenila. Čehoslovaki so poslali poziv, mi smo ga pa odklonili, ker je odbor stal na stališču, da z ozirom na dane pogoje ne potuje. Vse druge vesti so neresnične.

Razočaranje KDK nad Prago

Zagreb, 22. okt. (Tel. »Slov.«) V krogih KDK je izzvala presenetljiv vtis vest »Slovenca«, da je predsednik HSS dr. Maček doživel v Pragi popolen neuspeh in da ga Macdonald sploh ni sprejel. Kakor je vaš dopisnik iz zanesljivega vira zvedel, je Macdonald, ko je zvedel, da ga išče dr. Maček, dal njemu razumeti, da ne mara, da bi se z njim sestal, niti da se ne mara vmešavati v naše razmere. Razen tega je Macdonald v intimnih krogih izjavil, da se zelo dobro, toda neprijetno spominja na Radićeva obiska v Londonu, ko si je Radić prizadeval, da bi ugledne angleške politike kompromitiral s svojo nepreračunljivo akcijo. To dejstvo je izzvalo osupnjenje, ker se je smatralo, da bo borba KDK našla razumevanje pri labourističnih vodjih. Pri tej priliki se naglašalo, da je KDK v zunanji politiki doživela neuspeh za neuspehom. Najprej Berlin, potem Svet Društva narodov, sedaj pa Praga z Macdonaldom.

Hrvatstvo in jugoslovanstvo

Zagreb, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Ker je včeraj prišlo na shodu KDK v Sisku glede jugoslovanstva in hrvatstva do različnih izjav, je bila današnja seja KDK posvečena teore-

Ekspozent SDS g. Savčić, ki se proti volji Pribičevića pogaja z vlado.

tičnemu razpravljanju o jugoslovanstvu in hrvatskem vprašanju. Pri tej priliki je prišlo do očitne cepitve med Grisogonom in Drličevićem. Razprave so se udeleževali Grisogono, Pavelić in Drličević. Grisogono se je ostro postavil po robu izvajanjem Pavelića in Drličevića. Na seji se razpravljali tudi o javnem apelu na Nj. Veličanstvo in so sklenili ta apel odposlati.

Oče, štipendija in sin

Zagreb, 22. oktobra. (Tel. »Slov.«) Krogi KDK neprestano govorijo o korupciji v vladnih strankah. Vaš dopisnik pa more poročati o zagrebškem oblasnem odboru. Milan, sin predsednika zagrebškega oblasnega odbora in oddelka za narodno gospodarstvo Predavca, je vložil pri križevaški gospodarski šoli prošnjo za štipendijo za inozemstvo. Ker gospodarške šole ne razpolagajo s štipendijami, je šola poslala prošnjo zagrebškemu oblasnemu odboru, da naj jo on reši. Tako je Josip Predavec kot predstojnik oddelka za narodno gospodarstvo prišel v položaj, da nakaže štipendijo svojemu sinu. Prošnja Milana Predavca je zabeležena v odseku za narodno gospodarstvo pod št. 1553-28.

Zgradba nove skupščine

Belgrad, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Pod predstvom gradbenega ministra se je danes vršila širša konferenca, na kateri se je razpravljalo o zgradbi nove skupščine. Seji so prisostvovali člani administrativnega odbora in strokovnjaki. Izvolil se je poseben odsek, ki bo v osmih do desetih dneh pregledal ponudbe, ki so prispele na podlagi razpisa ministrstva za graditev nove narodne skupščine. V komisijo so izvoljeni predsednik administrativnega odbora Trajković ter član administrativnega odbora Schuhmacher in po en član beograjskega, zagrebškega in ljubljanskega vseučilišča. Ljubljansko vseučilišče bo zastopal g. Vurnik. Ta odsek bo izdelal končno poročilo za plenum.

Kukrečina prepeljejo na Slovaško

Zagreb, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Letos je umrl v Lipiku in bil pokopan v Zagrebu Martin Kukrečin. Z dovoljenjem čehoslovaškega prosvetnega ministrstva je Slov. matica sklenila, da se Kukrečinovi posmrtni ostanki izkopljejo in prenesejo v čehoslovaški Turčanski Sveti Martin, kjer je sedež Slovaške mace. Slovesen pogreb se bo vršil na dan osvobodjenja ČSR 28. oktobra. Radi tega je prišel v Zagreb tajnik Slovaške matice prof. Rudolf Klatko.

Fašisti tudi v Bolgariji?

Sofija, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Včeraj in danes sta bila tukaj kongresa narodno liberalne in socialno demokratske stranke. Na obeh zborovanjih so govorniki zahtevali, da vlada odstopi. Voditelj socialnih demokratov Pastuhov je sporočil, da se pripravlja prevrat po neodgovornih elementih, ki hočejo izvesti fašističen prevrat.

46 mrtvih, 34 ranjenih.

Praga, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Po skoro 13 dnevnem delu so sedaj končana dela pri pospravljanju porušene hiše na Poriču. Sedaj je ugotovljeno, da je bilo pri nesreči ubitih 46 delavcev, 34 pa ranjenih. Od reševalnih moštvo jih je bilo 100 ranjenih.

Dijaki v Budimpešti so odnehali

v Budimpešti, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Na visokih šolah v Budimpešti danes ni bilo novih pretepov, ker se židovski študenti niso pokazali. Tudi na cesti je bil mir. Nacionálni študenti so se danes zadovoljili z nekrvavim razgrajanjem v učnih dvoranah in pred visoko šolo, pri čemer so se večkrat uprli lastnim profesorjem. Zato je bila zatvorena narodnogospodarska fakulteta in visoka šola za umetno obrt. Vodstvo zveze društev visokošolcev je izjavilo, da so se društva sama izogibala škandalov in da so visokošolce hujskali neznani agitatorji. Upravni odbor zbora mestnih odborov je danes klical na odgovor policijskega šefa Bezegh-Huszarija, ker se policija pri zadnjih nemirih ni izkazala. Šef policije je priznal, da se je morda kaj opustilo, policija morda ni bila vedno o pravem času na licu mesta, ter je obljubil, da bo odslej pazil na to, da se bodo izvrševale preventivne mere. Policija ni mogla vedeti, da bodo visokošolci napadli čas-

nikarska poslopja. Listi objavljajo danes nekatere policijske kazni, s katerimi so bili kaznovani delavci. Neki delavec je bil obsojen na 15 dni zapora, ker je zmerjal visokošolce, drugi pa na 100 pengejev denarne globe, ker je škandalozno kričal. Neki delavec je bil kaznovan s 100 pengejev globe, ker se je na cesti ustavil in ker je protestiral na poziv policijskega uradnika, ki je prišel mimo v civilni obleki. Od razgrajajočih visokošolcev pa dosedaj nihče ni bil kaznovan. Vsi obsojenci so se odrekli vzklicu. Jutri bo več demokratiških poslancev interpeliralo vlado radi dogodkov zadnjih dni.

Danes pa so se začeli študentovski nemiri tudi na vseučilišču v Debrecinu. Nacionálni študenti so krvavo pretepli 10 židovskih študentov. Potem pa so odšli v mesto, da bi tam napadli židovske trgovine. Policija jih je pregnala. Vseučilišče so nato zaprli.

Soglasna zaupnica Venizelosu

v Atene, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Venizelos se v svojem vladnem programu, katerega je danes izročil narodni skupščini tudi pisмено, sklicuje predvsem na svoje govore pred volitvami o notranji politiki. Izreka zahvalo za zaupanje, ki se mu je izreklo in obeta vse mogoče za hitro proevit grškega naroda. Dalje pravi, da je grško-italijanska pogodba, katere dalekosežna vsebina izboljšava grško-italijanske odnose, izredno zadovoljiva. Pogodba predstavlja naravno kronanje naporov prejšnje grške vlade. Sedaj so odnosi nasproti Italiji ravnotako prijateljski, kakor nasproti Franciji in Angliji.

Venizelos se je živahno zahvalil Mussoliniju za zaupanje, ki ga je izrazil s tem, da je bila sprejeta razsodišna pogodba. Glede

svojega pota v Beograd je povedal, da so bile tam rešene najvažnejše višje stvari med Jugoslavijo in Grško in da je prepričan, da bo pogodba v kratkem podpisana, ko bodo prej rešena nekatera posamezna vprašanja. Nato je izrekel ravnateljstvu solunske svobodne cone svoje posebno zadovoljstvo, katere vzorno poslovanje je Jugoslavijo, kakor mu je dr. Marinković ponovno povedal v Parizu, pripravilo do tega, da porablja za jugoslovanski tranzit grško cono in se odreka zgraditvi jugoslovanske cone, katere bi zahtevala velika denarna sredstva. Dalje je Venizelos izrekel prepričanje, da bo kmalu tudi podpisana pogodba s Turčijo, Bolgarijo in Albanijo. Narodna skupščina je Venizelosov program soglasno odobrila.

ČSR bo nacionalizirala

v Praga, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Vesti, ki so prihajale zadnje dni v listih, posebno v »Venkovu«, da nameravajo v Češkoslovaški storiti prve korake za nacionalizacijo inozemskih industrijskih podjetij na češkoslovaškem, potrjuje danes oficiozna »Prager Presse« v debelo tiskanih notici. Kakor doznava Vaš dopisnik, je predsedstvo češkoslovaške agrarne stranke sklenilo pozvati notranje ministrstvo, da v bodoče ne dovoli več, da bi mesta upravnih svetnikov in ravnateljev v češkoslovaških bankah, denarnih zavodih, trgovskih, industrijskih podjetjih zasedali tuji državljani in da se tam, kjer so take razmere že nastopile radi udeležbe kapitala ali radi drugih okolištin, izvrši revizija. Ti ukrepi bodo seveda naperjeni samo proti tujim državljanom, ne pa proti češkoslovaškim državljanom, ki niso češke ali slovaške narodnosti. To naj se izvede upravnim putem.

Praški trgovci z zlatinami Jakubovič ponuja na prodaj del habsburškega rodbinskega zaklada, in sicer dragulje iz posesti cesarice Elizabete. Dragulji imajo visoko vrednost, med njimi en sam diadem 250.000 Kč. Kdo je bil prej posestnik teh dragocenosti, se ne more zvedeti.

Svečanosti v Pragi

v Praga, 22. okt. (Tel. »Slov.«) V Pragi se je začel jubilejni teden s slavnostnimi zborovanji in z odkritji spomenikov. Slavnostna razsvetljava v Pragi bo trajala ves teden. Na pokopališču je bil položen temeljni kamen za grobni spomenik neznanemu ruskemu vojaku in posvečen zvon za pravoslavno kapelico na pokopališču. Tudi kralj Aleksander je daroval za zvon. Slovesnosti se je v zastopstvu kralja Aleksandra udeležil jugoslovanski poslanik Lazarevič in vojaški ataše polkovnik Nedeljković.

Boj med vladnimi strankami in opozicijo radi jubilejnih svečanosti traja dalje. Opozicija naglašava sovraštvo sedanjega režima proti delavcem. Omejitve oficijelnih svečanosti dokazuje nevdružnost in slabost sedanje vlade. Iz strahu pred komunisti ne bo nobene slavnostne seje obeh zbornic. Zakon o jubilejni amnestiji je predsednik Masaryk že podpisal. Amnestija obsega vse kazni do 6 mesecev ječe.

Vendarle objava dogovora

v Paris, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Kakor javlja »Temps«, se bo francoska rumena knjiga o mornariškem dogovoru z Anglijo objavila istočasno z angleško belo knjigo šele danes zvečer, in sicer tako pozno, da jo bodo mogli objaviti šele jutrišnji listi. Obenem poroča »Temps« iz Londona, da angleška bela knjiga ne vsebuje nič manj kot 32 raznih dokumentov, izvirne govore raznih državnikov v Ženevi v plenumu in v razorožitveni komisiji izmenjavajo not med Londonom in Parizom in končno odgovore Italije, Japonske in Amerike. Objava se konča z resumejem angleške vlade, v katerem se ves problem še enkrat obravnava.

Marx odstopil

Tudi v Centrumu se je pojavilo vprašanje novega voditelja stranke. Dosedanji predsednik dr. Marx, dolgoletni nemški kancler, je resigniral na to mesto iz — kot pravi uradno poročilo — zdravstvenih razlogov. S tem korakom izstopa iz nemške politike ena najmarkantnejših povojnih političnih osebnosti. Leta 1921. je postal predsednik kluba, l. 1922. pa tudi stranke. L. 1923. je prevzel predsedstvo nemške vlade, ki jo je vodil z rednimi posledki prav do zadnjih volitev, na podlagi katerih ga je izpodrnil socialist Hermann Müller. Dr. Marx je bil tudi pruski ministrski predsednik ter proti Hindenburgu kandidat za predsednika republike. Izmed centrumaških ustanov je omeniti šolsko organizacijo ter »Volksvereine«, katerima še danes načeljuje. Dr. Marx, ki je izšel iz sodniških vrst in ima za seboj dolgoletno parlamentarno prakso, je vodil Nemčijo v usodnih dneh, ko je bilo treba določiti reparacije, ko so Francozi zasedli Porurje, ko je bilo treba v notranjosti kulturne pripravljenosti in priboriti državi vstop v krog merodajnih narodov v Zenevi. Zenij dr. Marx ni; za Nemčijo ostane v dobrem spominu kot srečen posredovalec med strujami in lastni stranki in v vladi. Zgodovinska zaslug dr. Marxa je v tem, da je državo notranje pomiril, jo gospodarsko okrepil ter speljal na pot rednega življenja. Obenem pa, da je z visokega mesta kanclerskega kazal z lastnim zgledom na rešitev, ki je v načelih in v delu. Po delavnosti ga ni prekosil noben politik, po katolicizmu in njega izvajanju, kar se tiče njegove osebe, se je meril lahko z vsakim — ne da bi zahteval kaj protiuslug.

Delo za državo in narod ter stranko mu je spremenilo obraz, da mu ni pristojala več niti prislovčna porenjska šegavost, ki bi ga naj kot kölnskega rojaka spremljala vsepovsod — to je bil dr. Marx.

Kdo bo njegov naslednik, še ni sklenjeno. Govori se o dolgoletnem delavskem ministru dr. Braunsu, ki ima približno enake lastnosti kot Marx, o delavskih voditeljih Joosu, Esserju in Stegerwaldu. Pred tem korakom se je mnogo govorilo o sedanjem zastopniku Centruma v vladi ministru Gurrardu, ki je brez dvoma najboljši taktik v stranki in preskušen parlamentarec. Zdi se, da dr. Wirth za enkrat sploh ne prihaja v poštev, čeravno ga politika smatra za idejno najglobljeja centrumaša. Centrum se boji očitno njegovega temperamenta, ki žanje v razburkanih dneh, ki pa ne vabi v rednih razmerah.

Dr. Marx se bo najbrže intenzivneje posvetil »Volksvereinu« in njegovi ustanovi »šolski organizaciji« ter se vrnil iz politike nazaj v kulturo in prosveto, odkoder je itak izšel.

Berlinski šahovski turnir

v Berlin, 22. okt. (Tel. »Slov.«) V 10. kolu sta Rubinstein in Spielmann po šesturnem boju prekinila igro v položaju, ki za Rubinsteina ni ugoden. Igra Marshall-Reti je bila remis po 34. potezi, igra Capablanca-Niemcovič pa je bila remis po dveurnem boju. Tartakover je imel prost dan. Stanje: Capablanca 5½, Reti 4 (2), Niemcovič 3½ (2), Marshall, Tartakover 3½, Rubinstein 2 (2). Jutri se bodo odigrale višje partije.

Hmelj.

Nürnberg, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Na trg danes ni bilo pripeljanega nobenega blaga. Prodanih je bilo 50 bal, norimberški hmelj po 205—212, Hallertau po 200.

Kovine.

v London, 22. okt. (Tel. »Slov.«) Baker: per kasa 65.9875—66.0625, tri mesece 66.4375—66.5, elektrolit 71.5—72, Best Selected 69—70.25, Strong 96. Cin: per kasa 224.875—225, tri mesece 222.75—223. Svinec: tuji 21.75, Aluminij: tuzemski 95, inozemski 100. Antimon reg.: 59.5—60. Bela pločevina: 18.125. Živo srebro: 23—23.25. Nikel: tuzemski 175, inozemski 175. Wolfram: 16.25. Platina: surova 17, obdel. 17. Cink 24.3125. Zlato 84.115.

Dunajska vremenska napoved: Milo vreme bo trajalo dalje. V južnih Alpah morda oblačno z lahimi padavinami, v severnih Alpah oblačno, negotovo.

Novosadska vremenska napoved. Močni južni vetrovi v vsej državi. Oblačnost se bo povečala. Pričakovati je dežja, ki se bo širil od zapada proti vzhodu. Temperatura se bo znatno spremenila.

Slovenci v Italiji

KAKO JE NA LIPARSKIH OTOKIH.

»Fašistovska revolucija se mora braniti,« vzklikajo fašisti. In v resnici se fašistovska revolucija »brani« s povsem revolucionarnimi metodami in ustanovami, izmed katerih je prva konfinacija. Če se hoče režim iznebiti ljudi, o katerih misli, da so mu nevarni, jim pa ne more dokazati nikakega formalnega prestopa niti fašistovskih zakonov, tedaj seže po konfinaciji.

Procedura je prav tako revolucionarna. Ob 7. uri zjutraj te aretirajo, drugi dan premeš v ječi od kvesture (policijskega ravnateljstva) odluk, da si predlagan za konfinacijo »radi protidržavne propagande«; ječar ti obenem izroči polo papirja, na katero lahko napiše svojo obrambo kakor se ti zdi, da bo bolj učinkovito minimal to čisto splošno obtožbo. Kaj si storil proti fašizmu, kdaj in kako, ti obtožnica ne pove. Glavno je, da si pri policiji »na glas« neuklonljivega opozicionalca fašizma. Nato se sestane konfinacijska komisija, ki ji predseduje prefekt in sestoji iz policijskih in miličnih častnikov. V teku nekaj minut si izločen za pet let iz človeškega življenja. Drugo jutro ti izroči ječar konfinacijski dekret ter pripomni, da lahko potom odvetnika rekuriraš na komisijo v Rimu. Rekurs stane okoli 5000 lire. Ne plačaj samo odvetnikovega dela, ampak tudi njegovo korajžje, da se je upal napraviti rekurs proti fašistovskemu ukrepu; vsaj odvetnik tako zatrjuje.

Prekočimo rajše poglavje o ravnanju s konfiniranci v ječi. Na pot v konfinacijo lahko vzame pregnanec s seboj poln nahrbtnik prtljage, več ne more, ker ga peljejo v klenjenega v močne verige. Pravijo, da je pot v konfinacijo nekaj neznanega. Neki konfiniraneec se je vozil iz Verone takole: 5 dni v ječi v Veroni, 3 dni v Milanu, 2 dni v Modeni, 3 dni v Rimu, 2 dni v Palermu, 12 dni v Trapani, nato z ladjo na otok Pantelleria, ki leži med Sicilijo in Afriko. V ječi je bil z navadnimi razbojniki. Med potjo so ga imeli vedno tesno vkleknjenega. Če ima konfiniraneec denar, se lahko izogne temu križevemu potu s tem, da plača sam vožnjo na otok. Plačati pa mora tudi pot in dnevnice karabinerjem, ki ga spremljajo. Stroški znašajo okoli 1500 lir za osebo.

Konfiniranci živijo na otokih in sicer so Lipari največje taborišče. Za njimi pridejo Ponza, Ustica, Pantelleria, Favignana (pri Trapani) in Lampe dosa. Najudobnejše si lahko uredijo življenje konfiniranci na Liparjih, na katerih leži mesteca Lipari z 10.000 prebivalci. Konfiniranci si lahko najamejo zasebno sobo v hotelu. Od države prejmejo 10 lir dnevno in s tem se morajo sami vzdrževati. Veliko slabše je na drugih otokih. Taborišča sestojijo povečini iz improviziranih povsem primitivnih barak, ki ne odgovarjajo zdravstvenim predpisom. Povsod primanjkuje vode. Včasih je tudi po 10 konfinirancev natrpanih v eni »sobi«. Kakor rečeno morajo sami skrbeti za hrano. Priprušeni so samim sebi. Zgodi se, da naletiš na odvetnike, častnike in učitelje, ki so si sami uredili gospodinjstvo. Eden kuha, drugi gre na trg, tretji cepi drva itd. Življenje je silno drago, trgovci in gostilničarji izkoriščajo konfinirance, kar se le da. Priporočujemo, da se spomadi precej zboljše življenske razmere na otokih, a v zadnjem času se zopet slabšajo. Še posebno, ker se številno konfinirancev čedalje množi. Večkrat se tudi pripeti, da sledijo žena prostovoljno moškim v konfinacijo in delijo z njimi trdo usodo.

Konfiniranci so navadno prosti od 7. zjutraj do 8. zvečer. Bolj nevarni konfiniranci pa se morajo zglašiti večkrat na dan pri karabinerjih. Izobraženci si kratijo čas z učenjem posebnih jezikov radi študirajo; učijo drug drugega. Sicer pa se med seboj vedno ločijo po strankah in še v pregnanstvu se ne morejo sprijazniti.

Konfinacija traja od 6 mesecev do 5 let. Pogosto pa se zgodi, da Mussolini pomilosti konfinirance, ako podpiše vdanostno izjavo. Koliko je konfiniranih, ve samo policija. Slovenskih pregnancev bo okoli 10; štirje so bili konfinirani kot Slovenci, drugi kot komunisti.

Balilla med Slovenci.

Na koncu VI. leta fašistične dobe Steje »Opera Nazionale Balilla« v goriski deželi 8348 članov, to je 6888 balil in 1555 avangardistov. Na slovenskem ozemlju je 3478 balil in 432 avangardistov.

Torej kljub nasilju in agitaciji fašističnih tainikov, učiteljev, miličnikov in karabinerjev niso vlovili več slovenskih otrok! Tudi ti so se seveda vsi popolnoma »prostoovoljno« vpisali. Poročevalec pa ni povedal, koliko otrok italijanskih železničarjev, karabinerjev, učiteljev, miličnikov, gostilničarjev, trgovcev, uradnikov, podočelov je vnesel.

V enem samem letu so ustanovili 43 odborov, od teh je 37 v slovenskih krajih, imajo 22 športnih igrišč, 30 telovadnic, 13 knjižnic, 18 obrtnih šol, 18 kmetijskih šol.

Kakšno bahaštvo! Naj izginejo sence lažkih bajonetov, pa bi videli, koliko bi te slave še ostalo! Lahko delo z državnim denarjem in oporo vseh javnih funkcionarjev!

Exodus. Italijansko časopisje nadaljuje gonjo proti Slovincem v Italiji. Časnikarji kar tekmujejo, kateri bo nagrmadil več blata na slovensko duhovščino in drugo razumnost. Signor Vergani je napisal v »Corriere« zopet dva članka. Topot se je povzpelo do trditve, da je mogla slovenska duhovščina ohraniti svoj vpliv na ljudstvo edino potom odiranja! »Resto del Carlino« gre še dalje. Slovenci so izmed vseh jugoslovanov prvi svobodno zadikal po materinskem okriljem Rima. In ko vidiš onkraj meje le spor in sovraštvo, se čutiš srečne pod Italijo. V dušo njihovih otrok bo kmalu vtisnjena kot blagoslov zgodovinska resnica: Italijanska država, ki je zopet stopila na posest zemlje, katero ji je ugrabil tujec, se nespravljivo razlikuje od habsburškega roparja. Medtem, ko si je ropar avtohtono ljudstvo podvrnil, mu trgal korenine, postopal z njim kot kolonijo in ga podil z njegove zemlje ter nasilno naseljeval na to zemljo tuje, ne sme italijanska država smatrati Slovencev, ki jih je našla na njenem ozemlju za narodno manjšino, ki naj bi bila vezana na drugo zgodovino in usodo, torej na kako drugo državo, ki bi radi te manšine lahko ogrožala Italijo. Slovenska masa mora biti voljna v italijanskem občestvu izpolnjevati državljanske (fašistovske) dolžnosti ali pa naj gre drugam, kjer misli, da si bo našla lastno korito, lastno ognjišče. Tako so prav pred kratkim storili Grki iz Male Azije: Exodus. Tam bo lahko govorila o svoji lastni hiši in ne bomo nikdar ponovili stoletnega habsburškega ropanja na njeno škodo. — Toda nehamo že enkrat govoriti o tujih manjšinah z obrazom proti Ljubljani, Beogradu ali Moskvi ali proti hudicnemu domu, če govorimo o drugorodnih v nedotakljivih mejah Italije. To so Italijani, ki govorijo še drug jezik. Ne dovolimo, da bi to bila kolonija in dobro bi bilo za vse drugorodce, da se v najkrajšem času naučijo najlepši jezik na svetu.

Slovenci učitelji v notranjo Italijo. G. Mihael Lenardi, ki je služboval v Gor. Tribuših, je premeščen v Bagni di Poretta (Toskana). Anton Hvala, dozdaj v Pustalah, je premeščen v St. Constantino Albanese (Bazilikata).